

Jestliže jsou dnes lidé málo nakloněni k nepředpojatému úsudku o zasahování duchovního života do sociálního organismu, pak to pochází z toho, že si zvykli představovat si duchovno pokud možno daleko od všeho materiálního a praktického. Není málo těch, kteří budou spatřovat něco groteskního v názoru zde vylíčeném, že se má v činnosti kapitálu v hospodářském životě projevit účinek části duchovního života. Je možno si představit, jak příslušník dosud vládnoucích tříd bude v charakteristice grotesknosti výkladu souhlasit se socialistickými mysliteli. Aby byl poznán význam tohoto zdánlivě groteskního názoru pro ozdravení sociálního organismu, bude třeba obrátit pohled na jiné myšlenkové proudy současné doby, které svým způsobem pocházejí z poctivých duševních impulsů, ale brání vzniku skutečně sociálního myšlení tam, kde nalézají přístup.

Tyto myšlenkové proudy se snaží víceméně nevědomě se vzdalovat tomu, co dává vnitřnímu prožívání pravou průraznost. Usilují o pojetí života, o vnitřní život hledající duševní, myšlenkové, vědecké poznání do jisté míry v podobě ostrova v celkovém lidském životě. Nejsou pak schopny vybudovat most mezi tímto životem a tím, co člověka zapojuje do každodenního života. Lze vidět, jak mnoho dnešních lidí považuje do jisté míry za «vnitřně vznešené» přemýšlet o různých eticko-náboženských problémech

s jistotou, byť školskou abstraktností a v oblačných výšinách; je možno vidět, jak lidé přemýšlejí o způsobu, jak si člověk může osvojovat ctnosti, jak se má chovat v lásce ke svým bližním, jak může být omilostěn «vnitřním životním

Rudolf Steiner

Duchovno jako ostrov

obsahem». Zároveň lze však vidět i neschopnost umožnit přechod od toho, co lidé nazývají dobrým, láskyplným, blahovolným, poctivým a mravným, k tomu, co obklopuje člověka ve vnější skutečnosti, ve všedním životě jako působení kapitálu, odměňování práce, spotřeba, výroba, oběh zboží, úvěry, bankovníctví a bursa. Můžeme vidět, jak jsou i v myšlenkových zvyklostech lidí vedle sebe postaveny dva světové proudy. Jeden proud se chce držet jaksi v božsky-duchovních výšinách a nechce stavět most mezi duchovním impulsem a skutečností obyčejného jednání v životě. Druhý proud žije bezmyšlenkovitě v každodennosti. Život je však něco jednoduššího. Může prospívat jen tehdy, když jeho hnací síly působí ze všeho života eticko-nábožen-

ského do každodenního všedního života, jenž se zdá mnohým lidem něčím méně vznešeným. Neboť jestliže se opomene postavit most mezi oběma oblastmi života, pak člověk propadá jak v náboženském, mravním životě, tak i v sociálním myšlení do pouhého blouznění, vzdáleného každodenní pravé skutečnosti, která se pak do jisté míry vymstívá. Pak člověk usiluje z určitého «duchovního» impulsu o všechny možné ideály, o všechno možné, co nazývá «dobrým», ale instinktům, které stojí proti těmto «ideálům» jako obyčejné, každodenní životní potřeby, které je třeba uspokojovat z národního hospodářství, se odevzdává bez «ducha». Nezná žádnou opravdovou cestu od pojmu duchovnosti k tomu, co se odehrává v každodenním životě. Tím dostává tento každodenní život podobu, která nemá nic společného s etickými impulsy ve vznešenějších, duševně-duchovních výšinách. Mstou každodennosti pak bude to, že se eticko-náboženský život utváří jako vnitřní životní lež člověka, protože se vzdaluje každodenní bezprostřední praxi, aniž to pozoruje.

Jak početní jsou dnes lidé, kteří ukazují z jisté eticko-náboženské ušlechtilosti nejlepší vůli k pravému soužití s bližními a chtěli by svým bližním prokazovat to nejlepší. Zapomínají však osvojit si cítění, jež by to opravdu umožňovalo, protože si nemohou osvojit sociální myšlení projevující se v životní praxi.

Z okruhu těchto lidí pocházejí ti, kdož se v tomto historickém okamžiku, kdy se sociální otázky stávají tak naléhavými, jako blouznivci, kteří se však považují za pravé životní praktiky, stavějí skutečné životní praxi na překážku. Můžeme slyšet od nich řeči jako tuto: Je třeba, aby se lidé pozvedli z materialismu, z vnějšího materiálního života, který nás přivedl do katastrofy světové války a do neštěstí a aby se obrátili k duchovnímu pojetí života. Přitom, chtějí-li ukázat cesty člověka k duchovnosti, neúnavně citují osobnosti, jež byly v minulosti uctívány pro své myšlení obrácené k duchu. Můžeme prožívat, že někdo, kdo se pokouší poukazovat právě na to, co dnes musí duch tak nutně konat pro skutečný praktický život, pro denní chléb, je upozorňován, že v první řadě záleží na tom přivádět lidi opět k uznání ducha. V současné době však záleží na tom, aby se našly ze síly duchovního života směrnice pro ozdravení sociálního organismu. K tomu nestačí, aby se lidé zabývali duchem v jakémsi vedlejší proudě života. K tomu je třeba, aby byl každodenní život přiměřený duchu. Sklon vyhledávat tyto postranní proudy pro duchovní život přivedl dosud vládnoucí kruhy k tomu, že našly zalíbení v sociálních poměrech, které vyústily do dnešních skutečností.¹